ОДИНА XI. На Цетињу, у Недјељу 27. Јуна 1882. БРОЈ 26.

излази Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) годишњу 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. 50 новчића.
За све остале земље у ЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Поштата шаље се у слободне писмене исправе: Г. Министрима на Цетињу, а може се и директно упутити на поште у Котору. Новац шаље се уредништву Гласа Црногорца.

За огласе плаћа се од редка по 5 новчића за сваки ред и на даље по 3 новчића.

ЦЕТИЊЕ, 26. Јуна.

Са конференције цариградске стижу вијести, које се међу собом никако не подударају. Једнога дана јавља се, да ће Инглешка сама и на своју руку са јаком убојном силом у Мисир интервенисати, а сјутра већ стиже противни глас да је Инглешка позвала Француску да заједнички с војском иђу у Мисир и ту земљу поједну; с друге опет стране проносе се гласови, да је Инглешка у једној јединици конференције предложила, да се Турска замоли, да са својом војском Мисир посједне; одмах пак за тијем чују се противни гласови, по којијема Инглешка не хоће да зна за турску интервенцију него предлаже тројновиту француско-инглешко-талијанску; једни јављају, како би Фреселине на једно око зажмурио, баш ако би Араби-паша и даље остао у служби, само да се друге ствари уреде, други опет поричу то тврдећи да су Фреселине и Гранвиљ тога мишљења, да се сва радња конференцијална остати празна слама, ако се Араби-паша не склони и т. д. и т. д.

Што се овако противурјечни гласови о најважнијем данашњем питању по свијету разносе, није ни најмање чудо. Конференција цариградска ради у тајности, а у њој је данас средиште тога питања, из којега оно мора изаћи или расплетено, ријешено, или још већма замрсено тако да ће се морати ријешавати као и Гордијев чвор. Чланови конференције заклели су један другом поштену ријеч да ће чувати тајну о своме раду, и по томе није чудо што ништа поуздано не излази на јавност о радњи конференције.

Гласови пак, које мало више наведосмо, нијесу ништа друго него голе комбинације појединих извјестиља, више или мање вјероватне.

Па ипак, крај свег тога што конференција строго држи тајну и што извјеститељи сванта јављају, има ствари у мисирском питању, а нарочито у држању великијех сила према том питању, које већ више ни за кога нијесу тајна.

Прије свега, држање порте у овом питању са свијем је чисто и јасно. Она је још с почетка сматрала, па и данас сматра мисирску ствар као такову, у којој ако би се и догодило што изванредно и неправилно, по одношајима у којијема стоји порта према Мисиру, нико други не би имао права да се ту мијеша и да ствари у ред доводи него сама суверена сила, а то је Турска.

Порта је то и учинила у Мисиру. Она је изаслала свога повјереника, који је тамо ред успоставио, и под његовим покровитељством састављено је тамо министарство које ужива свестрано повјерење и султана и кедива и народа. Тај свршени чин запечатио је султан даровима високијех одличија кедиву и Араби-паши.

По томе државна машина мисирска ради као што је и до сад радила, и порта сматра да је она свој задатак извршила.

Да што конференција иза свега тога и шта хоће та конференција? — пита се порта.

Да је сигурност Европљана у Мисиру у опасности, то једнодушно порачу сви министри мисирски пружајући од своје стране сва могућа јемства за ту сигурност. Исто тако кажу ти министри да ни сусјетски канал није у опасности, јер и данас плове по њему слободно лађе свијех народа и држава, а највише инглешке.

Шта се већ хоће?

Да се Араби-паша уклони! Но може ли се то с правом захтијевати од мисирскога кедива и не би ли то било грубо заплијетање у унутрашње послове једне стране државе? Гдје се још тријело, да једна држава другој поставља министре? Ако је Араби-паша немио Инглезима и Французима, он се не поставља њима за министра, не поставља се за министра Инглешкој и Француској, него мисирскијема Арапима којијема је баш он најмилији.

Тако уметствује порта, и мора се признати да њено уметствање није без разлога. Сходно томе порта је и држање своје удесила и до сад је постојано и одлучно одбила свако учествовање у конференцији, коју она сматра за излишну и бесповредмтну.

Ако је држање порте у мисирском питању чисто и јасно, не може се то исто рећи и за остале велике силе, најмање пак за двије западне силе. Ове управо не знају шта хоће, или боље рећи: још не смију да изиђу на сриједу с онијем што хоће, те пипају на све стране, учине два корака напријед и онда одмах пет корака назад, и падају из једне недошљедности у другу, с једног пониженња у друго.

Колико је до сад на јавност продрло, т. ј. колико су двије западне силе нашле за добро да се на јавност изнесе о њиховијем тежњама, оне тобож не смијерају ни на што друго него да се у Мисиру одржи стање које је пријед било (status quo ante.)

Па добро! То је стање одржано, у Мисиру ништа није измијењено, што би веметило одношаје те државе како у унутрашњости самој тако и у спољашњијем односима њеним према султану и према великијем силама.

Па ипак Француска и Инглешка нијесу задовољне са стањем у Мисиру, траже промјене, сазивају конференције, озбиљно мисле о интервенцији и т. д.

Из тога се с пунијем разлогом изводи, да западнијема силама није стало само до одржања мира у Мисиру него до другога нечега, до промјене којом би се стање у Мисиру радикално измијенило.

Шта је то друго, то те двије силе отворено не кажу, али се то на све стране јасно погађа. То није ништа друго него окупација Мисира, а то је тачка, на којој се двије западне силе не само с Турском и с осталијема силама него и саме међу собом размимоилазе.

На тој тачки право стоји на страни Турске и Мисира, интереси на страни Инглешке и Француске. Мисир и Турска бране свој посјед, своју државину, од туђе навале, туђег господарства; Француска и Инглешка, у страху да им се не пресијече сваки уплив на те крајеве гдје леже толики интереси њихови, настоје да спријече сваку измјену која би штетна била по њихове интересе на тијем крајевима.

Од куда настуни тај страх за Французе и Инглезе?

Од Араби-паше и његове моћне странке у Мисиру, која смијера на то, да истјерае и сузбије сваки страни уплив у тој земљи.

Кад је ријеч не о праву него о интересима, онда сумње нема, да Инглези заиста највише интереса имају у Мисиру, а то поглавито, ако не скоро искључиво, због суецког канала, као пролаза у Индију. Очевидно је за свакога, да би Инглешка била увријеђена оштећена, кад би господарство над тијем каналом, дакле и слободни пролаз за Индију, пало у туђе руке, а то због тога што би тада и господарство инглешко над Индијом постало јако проблематично и што би му грозила свакојака опасност.

Кад се то у обзир узме (а за интересе данас се све државе много радије боре него за своја права), онда није чудо, што је Инглешка у питању мисирском врло осјетљива и што је, како се чини, одлучна да тјера мах на конац.

Но у тој одлуци својој Инглешка долази у сучоб не само с Турском и Мисиром, него и са осталијема силама, па на послијетку и са самом Француском.

Сад је већ изван сваке сумње, да четири источне силе стоје више на страни Турске и Мисира него на страни Француске и Инглешке. Нарочито гвоздени канцелар у Берлину удешава ствари тако како ће њи што више у корист Немачке (а корист је Немачке и у томе кад се противници њени што више слабе), а што мање у корист Француске и Инглешке. Њему је пошло за руком, да Француску и Инглешку не само изолише, него да их и међусобно у неспоразум доведе, као што се јасно види на најновијем држању Инглешке и Француске у мисирском питању.

Све јасније излази на видело, да се Француска и Инглешка такође о Мисир, а такмаци нигдје не могу да се трпе. Због тога видимо, да ни међу Инглешком и Француском нема споразума у Мисиру, а не може га никако на бити, јер је ту питање о диоби.

То је врло добро увидио Бисмарко, и с тога је рекао, да би му тобож врло жао било, кад би видио, како се Француска и Инглешка саме међу собом кољу око Мисира, а он управо и не иде на друго што!

Како видимо из телеграма, питање о интервенцији ријешиће се овијех дана. Сва је прилика, да ће се интервенција понудити порти, но она ће је одбити из разлога тога што се нема ништа интервенисати.

Шта ће се онда?

Француска под Фреселнетом једва да ће се икад одважити на какав драстичнији корак, и онда остаје Инглешка сама да загази у крваво коло ради својијех интереса.

Казали смо већ један пут, да су интереси инглешки у мисирском питању највише лигажовани, а ако ико, то су Инглези за питања интересна одвећ осјетљиви. Могуће је да ће они, кад већ виде да ништа друго не помаже, прегнути свом силом, да својим интересима помоћу материјалне снаге прибаве уважења у Мисиру, но тада ће имати против себе не само Турску и Мисир, него можда у извјесном облику и остале силе.

У том случају развио би се поради Мисира жесток рат, ком се послиједице не би могле догледати. Могуће је јасно, да би се у том крвавом разбоју фронтова измијенили, те би можда неки од онијех, који данас стоје са источнијема силама, стали уз силе западне и тада би ствар са свијем други обрт узела.

Но у те комбинације и конјектуре не ћемо даље да се упуштамо. Питање мисирско постало је и одвише акутно, оно се мора ријешити свако или онако врло кратко прије. За то није нужно да се упуштамо у голе нагађања, јер ћемо за који дан видјети поуздано, којим ће правцем оно поћи и како се се на послијетку ријешити.

Ми који подаље стојимо можемо спокојно чекати на његово ријешење.

К питању о забрани новина.

Хоћемо да проговоримо коју ријеч у једној ствари, која се већ више не може подносити, а којој кад већ нема питања другог дијела другим којим начином, треба га потражити путем јавности.

Ствар се тиче забране новина.

Влада аустро-угарска забранила је новине новина српских, које излазе у Аустрији, Угарској и Србији, неке само за Босну и Херцеговину, неке за цијелу Аустро-Угарску, неке пак — а то су оне које у Угарској излазе — забранила је влада аустријска (т. ј. тако названа цислајтанска) за Аустрију (т. ј. за такозвану Цислајтанију) и влада сарајевска за Босну и Херцеговину.

Нама на ум не пада, да осиравимо владу аустро-угарској, па ни оној у Сарајеву нијемо, да у надлежству своје власти забрањује излазак оијијем новинама, које јој мирсу угодне, нити се ово, само нијемо да оцјењујемо разлоге и побудјења која су могла навести ту владу, да неким српскијех листова украти улазак у надлежје своје власти. То је њена ствар.

Али што је забрањено за Аустро-Угарску, то не мора бити забрањено и за Црну Гору; и што је допуштено за Црну Гору, томе не смије Аустрија забранити улаза у Црну Гору.

Мислимо да је то врло јасно и за малу дјецу.

За Црну Гору није до сад, хвала Богу, ниједан лист на свијету забрањен, дакле могу слободно с наше стране долазити овамо, и збиља и долазе ти већ пријатна гомила на Цетињу, из су већ и по нашијема читаоницама у Никшићу, Подгорици и Бару, а до који дан, ако Бог да, и на Андријевици разпоструњене, и како која година, биће их све више, јер се просјета и код нас сваким даном све више шири, а с просјетом настаје и потреба да се свакидашњом духовном храном подмирује глад душевна.

Но што наше власти не забрањују, то морамо ето да трпимо и спокојно по забрани туђијех, т. ј. иностранијех власти.

Да освијетлимо то конкретнијем примјерима.

Влада аустро-угарска забранила је улазак у Аустро-Угарску листовима: „Самоуправа,“ „Српској Независности“, „Народ Ослобођењу“ и „Горби,“ који сви у Србији излазе. Ма да Аустро-Угарска ништа не може забранити за другу коју државу него за своју, ипак ти листови, послије ове забране, к нама никако не долазе, јер им је пут преко Аустро-Угарске, а поште аустро-угарске не хоће да их приме, јер су забрањени за — Аустро-Угарску!

Је ли то у реду?

Ни Србија ни Црна Гора нијесу провинције аустро-угарске, дакле ни забрана једна, која је од аустро-угарскијех власти издана за Аустро-Угарску, не може важити ни за Србију ни за Црну Гору.

Листови из Србије немају другога пута да дођу у Црну Гору осим преко Аустро-Угарске. Тај је пут пријелазни, транситан. Аустро-угарске власти на којем праву не могу бити оглашене да новинама из стране једне државе, које иду под повезом за другу једну страну [illegible] ву, ускрате транситни пролаз кроз своју област, јер на тај начин могле би се власти и писма из страна државе [illegible] на транситни пријенос, почев [illegible] под завојем то исто што и [illegible] под повезом.

Исто је тако и [illegible] новинама, које излазе у Угарској, а [illegible] за Аустрију (Цислајтанију) [illegible] у Босну и Херцеговину. То су [illegible] „Застава“ и „Српско Коло,“ што у Новом Саду излазе.

Угарска је у [illegible] погледу за Аустрију — иностранска земља. Да је то тако, свједочи [illegible] и сад тај факт, да су власти аустро-угарске [illegible] које иностранству, т. ј. за Аустрију [illegible] забранили [illegible] „Застава“ [illegible] „Српско Коло,“ које

у Угарској слободно излазе. Према томе, аустријске поште дужне су примити и отправити листове, који се из Угарске шаљу у Црну Гору, јер ти се листови не шаљу у једну аустријску провинцију гдје су забрањени, него се преко Аустрије (транситно) шаљу у страну једну земљу, гдје нијесу забрањени.

Па ипак аустријске поште враћају натраг и не ће да отправљају листове, који се из Угарске шаљу у Црну Гору! Тако је уредништву „Српскога Кола“ у Новоме Саду читав пакет тијех новина, упућен за Црну Гору, враћен натраг из Котора с овим оригиналном примједбом, на коју је слаган поштански уред у Котору и свој жиг (од 25. Априла 1882) ударио: „Retour Nensatz! weil der Postdiebit entzogen ist laut V. Bl. № 19 ex 1882“ (натраг Нови Сад! јер је поштански дебит украћен по наредби бр. 19 од 1882). Дакле на пријеком путу од Новога Сада до Котора примале су и испраћале аустро-угарске поште тај лист, а тек у Котору, под самом Црном Гором, украћен му је пут од Котора до Цетиња, гдје поштоношу службу чине наши Црногорци!

Неоправданост овога поступања мислимо да је очигледно доказана. Подобних монетрозних случајева нема доиста нигдје у свијету. И у Њемачкој су, ако се не варамо, забрањене неке француске новине, па зар у Аустрији те исте новине не добијају слободно преко Њемачке? Како би Аустријанцима било, кад би н. пр. Њемачка забранила све новине француске и кад их не би пропуштала у Аустрију, а да случајно нема другога пута за њих да дођу до Аустрије н'ако преко Њемачке?

Ми обраћамо пажњу влади нашој на ове неправилности у поступању органа власти сусједне нам монархије, којим се у првој линији тиче у права наша која проистичу из самостаности и независности наше државе, а у другој штете интереси наших сугрђана. Ми смо увјерени да ће влада наша узети ову ствар у озбиљно разматрање, јер она је позвана, да скрупулозно штити углед ове државе као и интересе њених поданика.

Ми ћемо пригекати да видимо резултате од корака који ће се у овом питању предузети.

Бисмарко и конференција.

Најинију пажњу обраћа на се држање Бисмарково у мисирском питању, и то са свијем природно, јер је Бисмарко и у овом питању као и у свијема од десетину година прави дух управљач, по чијим се инспирацијама скоро сва питања крећу и обрћу.

Због тога је занимљиво знати, какав правац тјера Бисмарко у питању мисирском, које данас највише гори.

То није лако погодити, али по гласовима извјеснијех новина њемачкијех које стоје близу Бисмарку, могло би се ипак од прилике закључити.

За то ћемо овдје саопштити значајну изјаву једнога берлинскога листа („Berliner Pol. Nachrichten“) о мисирском питању и о држаку које њемачки државни канцелар према њему заузима, и која овако гласи:

„Цариградска посланичка конференција ипак се јуче састала и по свој прилици изметнуће се у мучитеља западнијех политичара. На ове муке мораће се западни политичари сами ставити, хтјели не хтјели. Драматички стил са брзим својим развитком, који је на западу толико омиљен, не иде никако у главу источанима, и можда је баш то високоумно игнорисање особина источнога темперамента, које карактерише свуколико пиртљавању западнијех сила око мреже мисирскога питања, понајвише криво што Јевропа не ужива ни најмање аутоитета у Арапа и Бедујина. Много срећније оперише данас њемачка политика на Босфору. Она проучава и штеди опрадане осјетљивости османлијске и умије да задобије безусловно повјерење падишино. Она подржава и учвршћује задобивени положај повјерења, који се не може довољно оцијенити кад се на ум узму интереси мира; а подржава га и учвршћује тијем што у Цариграду свагда само с такијем савјетима на срдеду излази, који очевидно свједоче о њенеј савршеној несебичности. Благодарећи том муком, без интереса а вазда с обзиром на правичност удешавањем држању њемачке политике на Босфору, и у Мисиру су до сад њемачки интереси сачувани од сваке озбиљне опште, па тако ће и у напријед остати, докле год порта посредством Дервиш-паше, односно Арабин-бега, успјеће из Нилу сузбијати сплетке западнијех сила. Сигурни будући, да њемачки интереси у Мисиру не ће бити закинути, у Берлину не кажу никаквог прешног повода, да претјечу даљи развитак ствари, и Њемачка се не ће помјерити из своје данашње равнодушности, ако ће конференција бити или не бити, ако ће се сутра расићи или још мјесец дана трајати. Главно је то, да конференција у Мисиру не смије ништа предузети без порте, а најмање против порте. О томе су у Јилдиз-киоску добро обавијештени, а онијем што опали и примјети за вријеме свога бављења у Берлину и Њемачкој Дрнадски-паша, који доноси од султана поклоне пару њемачком, још ће се већа утврдити увјерење султаново, да се моје добро поуздати у њемачку политику“.

Расправа о Босни и Херцеговини у угарском сабору.

(Продужење.)

У сједници угарскога сабора од 8. Маја настављена је дебата о кредиту за умирење Босне и Херцеговине. Најприје је у тој сједници бесједио Геза Балас. Говорник разлаже да главни узроци босанске политике леже у вишим круговима и у жудњи њиховој за експанзијом. Ми издајемо — рече 250 милиона, па ипак тамо владају Руси. Он је свашта друго прије очекивао, него да Јокаија, који је рекао, да се мора наћи нека идеја, тражи ту идеју код Хрвата. (Веселост.) Министар-предсједник је јуче помоћу рјечника доказао, шта окупација значи; па и анексија — наравно то није рекао, али то ваља разумјети. (Веселост.) Ако се догоди анексија, то ће министар-предсједник и на то упозорити, да је казао; ако се не збуде, то ће помоћу каквог кинеског рјечника доказати, да је само окупацију мислио. (Веселост на крајњој лијеви.)

Не би била срамота оставити Босну; та погледајмо само, како су Инглези поступали у Авганистану. Ми морамо исказати, да хоћемо да је се отресемо, а извјешће, то је ствар дипломата. (Велика веселост.) За тим у даљем току говора разлаже хрвате пошљедице окупације за земљу у уставном и финансијском обзиру. При крају рече, да не би требало Тису називати провинцијалним него прије фаталним државником, и изјављује се за сепаратни вотум. (Допадање на крајњој лијеви.)

Алберт Апоњија. Наше државно право обогаћено је једним новим правним извором на ниве пјесника француске академије (жива веселост с лијева), а ми смо са једном изузетом скромнијем. Што је та изузија постојала, то је знак неспрљиве важности Угарске. Што министар-предсједник послије прошлог, великог говора Силађијног није одмах одговорио, него читав дан размишљао о својој изјави (Опорицање с десна), то сам ја отуда закључивао, да ће он, схватајући важност ствари, за сада оставити на страну полемику о сићушним појединостима, те се ставити на висину ситуације и политичко стање изнијети у онакој свјетлости, како то земља очекује од свога вође и да ће расвјетлити велико уставноправно питање, које се изродило. (Одобравање с лијева.) То је изузија, о којој сам се бар ја разувјерио. Министар-предсједник се опширно бавио са питањем о компетенцији и он нам замјера, што ми наша страхозања нијесмо изрекли тамо, гдје кад би се уважила, прошло би без уставних заплета. У том погледу позива се говорник на то да су од стране опозиционарних делегата, поред све вестрљивости вјешне, разложени у Бечу они аргументи, које је Силађи овдје изнио.

Министар-предсједник као да мисли, да Бог зна какав рачун лежи у томе, што умјерена опозиција тек овдје употребљује тај аргумент. Али говорник држи за природно, да што се више бавимо са једним предметом, тим ћемо све више аргумената наћи за потпору свога мишљења. О министру предсједнику свакако то стоји, што поимање странци говорника, да на име своје мотиве у питању о компетенцији није изнио у делегацији, а нарочито лумноза идеја о рјечнику француске академије са свим је нова. (Жива веселост с лијева.)

Министар-предсједник је даље рекао, да су еличне издатке, ма и у мањим износима, још прије делегације вотирале и да опозиција онда није нашла за потребно да ствар изнесе пред кућу. Ако се заиста ради о повреди великог уставног начела, то закључује он, да то важи како за мали износ тако и за највећи; по томе вели, да је јасно, да опозиција, по што се ради о великом износу, хоће само да начини расположење и да је страначка тактика томе води.

Тако ствар не стоји. У пређашњим случајевима није ствар била тако чиста, тако флагрантна као сад. Опозиција је свијесна озбиљности овог корака, на који позива кућу, али баш с тога није предузела тај корак прије, догод није евидентно увјерена била, да је могућност другог којег назора искључена.

За тим прелази говорник на аргументе, које је министар-предсједник у питању компетенције изнио и нарочито на значење, које је он дао по француском академичком рјечнику за ријеч: „окупација.“ По томе рјечнику значи окупација: посједање и одржање посједа. Говорник је прочитао закон о инвартикулисању берлинског уговора и нашао тамо ријечи: „посједање и управа.“ Затим је у угарском академском рјечнику прочитао значење ријечи „посједање“ и тамо ово нашао „посјести се негдје ради задржавања на неко вријеме.“ И даље: „спусти се“, нарочито о непријатељу, ако какво мјесто нападне тамо свој логор удари, да утврђену варош, тврђаву опколи. Ово пошљедње значење биће погодније овом случају којим се овај дом сада бази. Путем филолошких испитивања долазимо дотле, да је по француском академском рјечнику делегација била компетентна за вотирање оних издатака, дочим по угарској академском рјечнику није била. (Жива веселост с лијева.)

Основ цијелом разлагању министра-предсједника је тај, да смо ми у Берлину добили два разна мандата и да из тога произлазе двије особене серије наредаба.

Али ни једна од претпоставака, на којима почива тај резонмак, не може се одржати, па виде оне су у својим пошљедицама и опасне.

Тај мандат није двоструке природе: „Les provinces de Bosnie et de Herzégovine seront occupées par l'Autriche-Hongrie“ значе само преносе дјелокуних државних високих права на монархију са искључењем суверенства. Говорник за тим изваја, да администрација и окупација нијесу одијељени појмови, него се подударају, а дијељење истих је фикција, на којој се градити могу опасне поуке. (Живо одобравање с лијева). Кад министар предсједник каже, да се зак. чл. V: 1880 не може примјенити на окупацију, онда то противуслови законском тексту, који гласи: „За сваку промјену односаја, у коме стоје ове земље сада према монархији, нужно је сагласно одобрење легислатива обје државе“.

Кад дакле један закон располаже са пријеним односајем, кад поставља правну норму како да се даље развиће тог односаја спроведе — онда се може свашта прије казати, него да тај закон не располаже о једном саставу тог односаја. (Живо одобравање с лијева.) Али узмимо, да је то тако; зар из тога излази, да све наредбе у погледу на делегације ваља пресуђивати по зак. чл. XII 1867? Никако. Морао би се створити нов закон за уређење окупације као такове. (Одобравање с лијева.) Зак. чл. XII: 1867 располаже о обрани територија у монархији. Наредбе, које преносе дјелокруг државног сабора од чести и на друге теорије, ваља најтачније тумачити; закључима по аналогијама не да се ништа преносити на како друго тијело, ако то закон јасно не нареће. (Одобравање с лијева.) Повреда тог начела је уредно и потресе основе нашег државног права. Ко таку опасну науку стагла, тај нека не каже да устав брани, дочим сваки закон изврће тако да се на пошљетку ни у једном закону не може наћи гарантије; он брани устав тако, да би и сама основна начела устава потресена била, кад нета не би била довољно јака, да одрже и жешће буре него што су филолошке студије министра-предсједника. (Веселост и допадање с лијева.)

Двије, три године — наставља говорник — владаше приличан мир, по једног лијепог дана, кад су још власти јавиле, да је све у реду, да шта више ни спровађање рекрутовања неће чинити никаквих великих тешкоћа, дође на један пут вијест, да је устанак букнуо. Ма да је овај тек био дјелимичан, ипак је требало 75.000 момака и за једну годину износ од 35 милиона. Ако ти догађаји могу имати добрих пошљедица, то онда могу бити само таке, да ћемо ми крај учинити неоснованом оптимизму у босанској ствари, и да ћемо право стање промјерити.

Кад се та ствар у делегацији расправљала, развила се интересантна препирка између поборника окупације и њених присталица с једне, и садање заједничке владе с друге стране. С једне се стране тврдило, да није устанак букнуо због окупације, него због „погрешака, које се од тог доба учиниле у администрацији. Заједничка влада опет рече, да грјеси администрације нијесу тако велики, да могу произвести устанак; овај се, разјас...

„Листак Гласа Црногорца“.

ХИГИЈЕНА ЧУЛА.

од

Дра Павла Мантегаце.

(Пријевод с талијанског.)

ГЛАВА ПРВА.

Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.

(Ничег нема у разуму, а то није раније у чилима било).

Ако мрзите на филозофију, а ви пресочите ову прву главу. Баш ово не ће бити прва књига, која може да живи без главе.

Чула су извор свакоме знању и знању. Идеје нијесу ништа друго него памтење чулних утисака. Кад би се просјекли живци који везују мозак са чулним органима, човјечијег разума не би ваше било. Нема урођених појмова, идеје ми не рашљењујемо од родитеља него их ми морамо сами стварати служећи се материјалом, добивеним од чулних утисака. У најпростијех животиња има само једно чуло, које сва остала заступа, а то је такнуће.

Подјела рада у борби за опстанак ствара нове живце, нове чулне органе, те тако такнуће постаје укус, мирис, слух и вид.

Најпростије је и најниже чуло такнуће, од кога су се овим редом развила: укус, мирис, слух и најсавршеније међу чулима — вид. И чулни су органи овим редом све заплетенији. Довољно је упоредити мале органе такнућа, који се зову Начинијеви органи, са чудовиштем физике и механике, што се зове око. Човјек има сва чула која имају и савршеније животиње. Шта више нека су чула у извјесних животиња развијенија него у човјека. Пас има оштрије обоњање, орао вид, зец слух, а ко зна, колико их има са савршенијим такнућем и укусом.

Могло би се коже учинити, да то стоји у опреци са савршенијим човјечијем умом. Оштрина чула развија се према разним приликама и према разним степењима у борби за опстанак. И чула су у човјеку била још оштрија кад су му у борби за опстанак више требала; у културном стању чула губе сувишну оштрину, јер им је непотребна. Али у приликама, у којима се човјек развијао, нарочито пак што је он једна животиња, која је дошла до говора, централна се радионица т. ј. мозак тако развила, да својим савршенством надмашује све остале животиње. Отуда произлази, да оне утиске, које добијемо кроз наша несавршенија чула, ми у мозгу прерађујемо куд и камо савршеније од сијех оних животиња, у којих су иста чула оштрија, него у нас.

Материјал који кроз чула продире у наш мозак, можда је мањи, него ли у многих животиња, али је мозак много савршенији. Рафаело комадићем угљена градио је по зидовима божанствене слике; ја, а извјесно и врло многи од мојих читалаца, свим могутим кичицама и бојама, не би смо направили ништа што би личило на какав цртеж или слику. Народи који су ближи дивљачком стању имају у опште развијенија чула, једно што их више вјежбају, што су им потребнија у борби за живот, а друго, што су међу њима морали најприје изгинути они, којима су чула била тупља, те тако тупост чула не прелази нашљеђем него се на противу нашљеђем и вјежбањем чула све више изоштравају. Узевши у опште, култура је уназадила у човјеку обоњање, слух и вид, а усавршила је укус и такнуће. Али оно што се изгубило у оштрини самих органа, то је човјечији ум стоструко накнадно измишљеним справама. Око има микроскоп, телескоп и наочари. Слух има дозивала и прислушкивала и микрофон. Јадан нос пајгоре је прошао. За њега се људи нијесу још постарали. Образованост није само стоструко накнадила оно што смо од првобитне оштрине чула изгубили, него је створила, можемо слободно рећи, нека нова чула. Термо-електрични апарат, којим опажамо хиљадити дио степена разлике у температури, — спектрофон, којим нам открива каквих тијела има на сунцу и на најудаљенијем звијездама, — микрофон, којим чујемо ток сокова у мухе и бухе, зар то нијесу нова чула?

Свако чуло има свој засебан круг рада. Такнуће је тијесно спојено са кретањем, оно је чуло топографије и механике. Укус је чуло, које управља храњењем и чува нас од шкодљивих јела. Обоњање помаже укусу и буди у нама разна осјећања. Слух је прави бранилац живота, право друштвено чуло; његову важност можемо тако измјерити, кад помислимо, да је човјек постао човјеком једно што говори. Кад је дар чула, међу свима најинтелектуалније.

Сва се чула узајамно потпомажу, поправљају грешке једна другоме. Што год знамо, можемо и радимо, све нам долази из чулних извора. Боље мисли, само би погледали метафизичари, кад би морали из своје главе истрести све оно што су чулима сазнали, против којих се они тако жестоко боре! Лијено би прошли са својим урођеним идејама.

Одржавати чула у њиховој природној оштрини значи одржати наборе знања и среће у животу. Ко је кратковид излаже се много већим опасностима и непријатељима, него ли онај који добро види. Човјек изглух обично [illegible] и неповјерљив; наклапа често на [illegible], увијек на сажаљење. Ко је обоњане отуђено. тај је лишен многих [illegible], удише често смрдљив ваздух и [illegible] покварена јела. Од прилике то исто бива оним, који је укус изгубио. А човјек без такнућа, то се [illegible], то не би ни био човјек.

Пошто хигијенско правило за сва чула, састоји се у умјерености и у вјешној одржљивости. Ко је у свачему умјерен, тај, осим ријетких изузетаја, дуго очува своја чула. Претјерана полна уживања најјаче

из турбулентне нарави становништва, из вјеросаконских, посједничких и других тајних мотива. Ова препирка можда је врло интересантна за грофа Андрашију и Јосифа Славију; али ма како да је одлучна ипак ни у кој случају не може разрјешавати министра-предсједника од одговорности; јер по што он имаде утицаја и у вођењу спољних послова, то је онда одговоран како за почетак окупације тако и за утврђење правца у босанској администрацији. (Живо одобравање с лијева и на крајњој лијевици.)

Земља има права да иште, да буде на чисто са тежњама владе у погледу на даље вођење окупације и услове истог. У читавом извјештају окупације није се могла видјети ни једна одређена политичка идеја; она се дуљала међу најразличнијим политичним схватањима и тенденцијама. Наша влада у својим званичним изјавама означује предупређење југославеског покрета као циљ окупације; тој тенденцији као да одговара штедња мусулманског елемента и одржање посједних односаја. У једно исто доба наговјешћују нижи владини органи, да је тежња, да се унаприједи југославенски покрет и да се аустро-угарска монархија претвори у владајућу силу тамо. Ово послједње схватање као да је и успјело, шта више и у овој кући. Александар Дардајија, члан владине странке, пита владу, за што нијесмо експропријирали муслимански посјед; Мавро Јокајија рече, да се тамо може владати само са југославенским идејама и рад је да се те земље изради Хрватима (веселост с лијева.) Ако Јокаји то није хтио да каже, онда говорник не појима, каквог би то смисла имало, што је Јокајије рекао, да се из неоснованих нападаја хрватске опозиције против хрватске народне странке увјерио, да ова послједња странка имаде велики умни и политички капитал, и да се према томе рјешење босанскога питања мора оставити Хрватској.

Босанско питање је онај чвр, који, као што Јокајија рече, прорива у Холандској насипе, које море не може да исплака; наш устав, који је већ неколико вјекова стар, и који је толиким директним нападајима отпора дао, сада је у опасности, да ће га босанско питање размрвити, прогутати, ако се за времена не побринемо, да опасност отклонимо. (Живо одобравање с лијева). Министар-предсједник не налази се побуђен, да разложи кући основе босанске политике и да отворено одговори на питање, е да ли је могуће да се окупација одржи са мањим жртвама у новцу и крви. Ни ипак су баш из крила његове странке управљени најозбиљнији позиви на њега. Но министар-предсједник не каже даље ништа друго, него да и влада осјећа нужност, да се законодавству даде јаснија слика. О томе ћути, да ли ће жртве постати мање, ма да су Дардајија и Јокајија јасно се о томе изразили. Министар-предсједник се нада, да сви они, који са одлучном антипатијом не примају све што се на Босну односи, да ће ти сви бити „умирени оним, што ми желимо да спроведемо.“ Говорник изјављује, да он тај став не разумије. (Александар Дардајија: Ја га разумијем!)

Г. министар-предсједник рече, да то није одлучни правац, него само бачена идеја, што ми питемо, да се босанске политике отресемо. Али у томе лежи позитивни правац. И ако ми нећемо, да се наша војска повуче из оних земаља, то ми ипак молимо таку политику, којој би циљ, да се окупација одстрани. Говорник набраја још једном фаталне послједице окупације, које са математичном сигурношћу наступити могу, и према томе стоји евентуална морална штета у политици извлачења. Ми нећемо да Босну оставимо као људи, који нијесу кадри, да вјерно преузети задатак, него послије задобивеног увјерења, да тјерамо рђаву политику и да ову слободном одлуком промијенимо. И тај обрт не може угледу монархије шкодити. Наравно кваркће углед људима, који су окупацију зачели; али нека министар предсједник свој углед не сматра за истовјетан са угледом монархије. За доказ, да су они, који предузеће спроведоше, велики државници, ипак су све описане опасности и сада зајемчени 21 милион висока цијена. Говорник одбија приједлог и усваја други Силађијин приједлог за одлуку. (Живо одобравање с лијева и на крајњој лијевици.)

У сједници од 10. Маја говорио је саски посланик Карло Водо за одобрење кредита, али је уједно и осуђивао политику против народности у Угарској.

У даљем току сједнице говорио је посланик Имре Салајија доста жестоко тако да га је предсједник више пута опомињао, да се држи парламентарних израза. „Кад су министар-предсједник и влада видјели — рече говорник — да народ хоће Турској у помоћ да брискочи, узеше своју стару тактику лажи и извртања.“

Предсједник: Молим г. посланика, нека промисли, да није обичај у парламенту употребљавати таке изразе. (Одобравање с десна.)

Имре Салајија. Дакле неговорити истину.

Предсједник: Молим вас, будите опрезни у изразима.

Салајија: Разлози, који присиљаваху народ да тјера политику против своје воље, леже у „политици моје куће.“ По историји од вајкада бијаше политика аустријске владалачке куће та, да поједине народности против других.....

Предсједник: Молим вас, немојте прелазити на поље, које се у парламенту не додирује. (Одобравање с десна.) У Угарској је свака влада, која је из већине произишла, одговорна за политику коју тјера. Немојте никога ван куће тражити, који би био одговоран за политику. Овдје је влада, која за то одговара.

Салајија: Ја говорим о прошлим стварима. Сва политика се дакле састојала из дражења народности међу собом. (Тако је! на крајњој лијевици.)

Предсједник: Молим, немојте употребљавати изразе, који су са свим непотребни. (Гласови са крајње лијевице: то је угарски израз!)

Салајија: Дакле она их међусобно потетрекаваше. А по што предсједник држи да су моји изрази превеј јаки, то ћу више доказивати, него ћу само цитирачи.“ Говорник цитира за тим једног њемачког писца и нешто из брошуре посланика Иванке, који сада припада владиној партији.

У даљем току свога говора рече Салајија: „Када је давање подвоза за Босну противзаконито наређено било, питало се, да ли крајња лијевица хоће да наши синови гине глад, па шта се догодило тамо? Недавно сам читао једну броширу, гдје се каже, да је славни ђенерал Филиповић, који имађаше 40—60 порција фураже, од тога 20 потрошио, а осталих 40 спаковао и не обзирући се на изгладњеду војску, исте у Броду дао продати. (Кретање на крајњој лијевици. Кад се тако што збиза код врховне команде, како мора изгледати оно стање, о коме министар-предсједник говори са таким одушевљењем.

Посланик Јокајија вели, ми смо се јако радовали када се гдјегод какво зло указало. Не ћу да ме криво разумију, јер ја имам на другој страни неколико колега, на чији се малер ја не радујем, али кад би министра-предсједника са његовог сједишта уклонила смртна глад, онда бих се ја за њеја томе радовао. (Ларма, виту с десна: нека престане!)

Пошто је Босна слабо насељена, то нека се ердељски Саси тамо населе и да не би у својој цивилизаторској мисији ђерманизовања имали дуго времене, то да им се у помоћ даду и руски Јевреји, који су у Угарској такође апостоли ђерманизовања. На тај начин ће се ријешити питање, које је сатмарска жупанија наметнула. (Веселост с лијева.)

Предсједник: Молим г. посланика, да имаде обзира према оном патриотском дијелу народа, којега је овдје споменуо.

Салајија на послијетку усваја сепаратни вотум. (Живо одобравање на крајњој лијевици.)

Имре Кестер. Говорник се слаже са Сигађијем у питању о надлежности, и за тим прелази на политичку страну босанско-херцеговачког питања. У окупационој политици налази посланик све елементе, који пријете народном и државном опстанку Угарске.

Увијек је говорник био присталица државног поравнања од г. 1867 и он мисли, да је то поравнање под даним околностима било велико и наметно дјело.

На ипак се није одавао обмани и увијек знађаше, да ново државноправно стање пати од дије слабости и да још живе његова два огорчена непријатеља, ма да су ова као привидно умрла. Те слабе стране бјеху наши народносни односаји и наш финансијски инферијоритет, а непријатељ у засједи реакционарни апсолутизам и аустријска солдатеска.

Ко знаде природу покорених сила и из историје знаде, како узурпирајућа сила само у том случају попушта, ако мора, али иначе сврсисходно се не одриче и никад bona fide не пактира, тај мора знати, да наши непријатељи чекају само на згоду прилику, па да се баце на наше уставне институције. Под таким околностима било би најпростије, догод наше установе не ојачају, да се свему с пута уклони, из чега би наши противници нове снаге за нашу штету прити могли. — Али баш се противно догодило! Наша влада се машила оружја, да осваја, ма да смо се заглибили у финансијску мизеру!

Што се тиче наших народносних питања и тешкоћа, то је за осигурање истих, а нарочито за одстрањење опасног Славенства било само два пута. Или смо морали ми оне политрифугалне елементе какком добром политиком к нами пријатељски привући или — ако то не би за руком пошло — оне елементе опрезно, енергично, па и силом у шкрипцу држати.

У мјесто тога унапређиваху наши мјеродавни фактори секундирањем Русије, да се источно питање проклувало и тјераху тиме панславизам и код нас са пуном акцијом. Југославенски елементи наше монархије су сваког слаби, да би тежња за хегемонијом могла бити опасна, али ми окупирасмо двије словенске провинције и где! аспирације Хрватске изађоше одмах из оквира политичке заблуде, да дуализам и све постојеће односаје Угарске и монархије спрјечавају.

Несрећна политика је крива, да се Хрватска извукла из свог природног положаја. Не шест малих жупанија да нам на супрот стоје тамо доље, већ Словенство, кога сте ви (показује на десно) изазвали, и не бесмислице Старчевићеве, већ ваша источна политика је узрок, да је братство и јединство између Угарске и Хрватске ваљда за навијек немогућно постало.

Кад се та несрећна политика отпочела, казало се: ми морамо гасити овај пламен што је букнуо у сусједству, и ујета положај против панславенства. То се можда није у Русији особито допало, али говорник мора порицати, да је то паметно и умјесно било.

Дотични фактори су заборавили, да Словенство може имати само једну мету, а то је панславенство. Католичка Славија била би само прелазна стадија, а не коначно рјешење.

Ако се консолидована моћна држава хоће и даље да прошири и из корасног егоизма хоће да осваја, онда се то још разумије, — али кад то покушава чинити једна држава коју су притисле најразличитије унутрашње и спољашње невоље, па што је то код Аустро-Угарске, онда је то така политика, коју говорник може сравнити са мудрошћу онога човјека, који, да би своју властиту кућу чувао, посиљ горење иверје свога сусједа у своју стају, да га тамо гаси.

Али узмимо, да се окупациона политика са успјехом изведе. Зар би то за све Мађаре било мање опасно?

У том случају би све народносне прилике монархије биле потпуно одбачене и ми Мађари не би стајали према мањим различних народности, него према компактној словенској већини, која би Мађарство угушила.

И кад се запитамо за почетак те опасне политике, онда добијамо са свих страна одговоре горке поруге, да су ту политику у интересу Угарске Мађари инаугурисали. Али она има старији датум.

За Далмацију забрђе, а за [illegible] талијанског посједа и некадање послије у Њемачкој тражити отпутете ка истоку, то су идеје, које су за цијело старије.

Доста жалосно, да се за извршење те политике нашао Мађар!

Та забрдска политика, то је политика реакције, апсолутизма, а нарочито политика солдатске.

Говорник не ће да увриједи армаду у њеном данашњем облику. Као народна војска сачињава она предмет поштовања.

Али наши официри не могу тако далеко ићи, да игноришу, што је велики дио наше војске, нарочито тако звана милитарна странка зачинила предметом своје заверије, па шта више и мрзе на све оно, што је нов ред ствари собом донио, а нарочито све што је ту угарско.

Ова странка, која се реформама од год. 1867 у свим њеним традицијама и осјећајима повриједјена осјећала, бацила је своје око прије свега на Херцеговину и Босну — она је то, која тежи за окупацијом, а сада и за анексијом, да би подигла свој и онако опали углед и да би за своје даље сјеверне намјере згодна склоника у окупираним провинцијама.

Идеја постоји дакле већ одавна, смишљени план чекао је само на згодну прилику и прилику, па је чекала већ наших спољашњих послова нарадо одобрење берлинског конгреса.

И тако произађе окупација. Каквог је утука учинила окупација на наше цјелокупне односаје, то говорник не ће да разлаже. Шта још изван тога може доћи, на то дају одговора најновији догађаји и владин приједлог.

Иште се од нас, да ми окупиране провинције снабдијемо и са касарнама, утврђењима и вјештачким путевима за војнике, да би се тамо основала нова војничка Крајина, и да би се уставу непријатељски милитаризам могао тамо по вољи утврдити и раширити.

То је тенденција, која се лако даје провидјети, и која је скоро сигурна, кад по-

---

отуђују чула. Вид најприје страда, за њим почну опадати слух и обоњање. Укус и такнуће најзадње се одупиру послједицама кавратног живота, али на послијетку и они ослабе, те тако човјек, који је хтио сувише јарати и густирати, дође до тога да не може више ништа ни дирнути ни окусити.

ГЛАВА ДРУГА.

Најпростије и најелементарније чуло јесте такнуће. Оно се може назвати чулом топографије и механике, јер је тијесно спојено са кретањима нашега тијела и са свим механичним справама, које је човјек измислио.

Органи су такнућа распрострти по свој површини нашега тијела, али су у неким дијеловима савршенији и осјетљивији, јер су ту у већем броју, те има више нерава, који спроводе мозгу таква осјећања. Рука је онај дио тијела, у коме су органи за такнуће највише распрострти и то нарочито на врху од прстију. Да би се увјерили о великој разлици у осјетљивости тога чула по разним дијеловима тијела, узмите један шестар, па га отворите за један милиметар. Ако шиљцима тога шестара, пошто зажмурите, дотакнете врх средњета прста на руци, јасно ћете осјетити убод од два шиљка; али ако тим истим отвором шестара дотакнете груди, чело или ногу, осјетићете само један убод. То је јасан доказ, да је у тим дијеловима такнуће мање осјетљиво.

Хигијена такнућа подудара се са свим са хигијеном коже, на коју а читаоце упућујемо.

Осјетљивост такнућа је јако потребна вјештацима и свима онима, који раде ситним и финим справама. Сви ти вјештаци и радници треба да добро његују своје руке, чувајући их од наглих промјена температуре, од влаге и од грубих послова. Дебљина коже и жуљеви који се по рукама образују, јако смањују осјетљивост такнућа.

Такнуће се усавршује вјежбањем и уједним васпитањем. Тиме се може постићи, да слијепци читају претима, разликују разне новце, па чак и боје. Разњежено госпе највише полажу на то да им кожа буде увијек мекана и танка; оне то не раде да очувају осјетљивост такнућу, него из сујете и многих других узрока које овдје није потребно набрајати. Ја им никако не савјетујем да се мажу којекаквим мастима и водицама. Али и ако сам непријатељ сваке прежјеране разњежености, опет нећу да будем строги пуританац. Жена треба да је здрава, али и да је лијепа, треба да је снажна и развијена, ала за то не мора бити Шпартанка. Да научим дакле госпе, како ће сачувати мекост и свјежину коже. У млаку воду треба метути једну прегрш брашна од дивљег кестена. То се брашно пак добија, кад кестење добро осушимо, па га за тим истуцамо и просијемо на врло често сито. Ово је брашно врло добро у млакој води и за купање и за умивање.

По савршенству чула истиње такнућа долази одма укус. Ово је чуло у тијесној вези са желудцем, те нам се обично оно допада, што одговара потреби нашег желудца.

Укус је чуло, које се на најразличније начине пријатељства разним обичајима и навикама, и које се покорава највише врховној управи свијести и осјећања. Отуда бива, да су укуси тако разнолики код појединих људи и код разних племена и раса. Ко би од вас по дјечије слине, постељицу женину и паши као што раде Лапонјани и Тунгузи?! Урођеницима сјеверне Америке тако су се допале ваши, да је сер Елиот морао издати такав закон: сваки који буде зубима грицкао ваши, платиће глобу од пет шилинга. Разна племена у пустињи Сахари пију млијеко, помијешано са мокраћом од камиле. У многим крајевима Африке Црнци једу скакавце, комарце и мраве. Кинези једу псеће месо, а Персијанци зу фетиду. Из свега се овога види да: de gustibus non est disputandum. (О укусима не треба се препирати).

Чуло укуса нема онако одређено и јасно осјећање, као остала чула. У слијед те неопредјељености и нејасности догађа се да осјећање укуса може бити пореметено најмањим увлиском, који долази из нервнога средишта. О томе се можемо сви често увјерити. Предубјеђење о доброти или неукусности некога јела или пића чини да своју пресуду изречемо према предубјеђењу. Један је француски лекар градио овакав опит: у пазиеску количину чисте воде размутио је врло малу количину соли, па је тим раствором напунио пет чаша и позвао је десет људи да покажу своје мишљење о тој води. Ево шта су казали:

I-ви: Све су чаше напуњене дестилисаном водом.

II-ги: казао је то исто.

III-ћи: Прва и четврта чаша напуњена је тврдом водом, а остале дестилисаном.

IV-ти: Прва је чаша слатка, друга је рђава и тврда, трећа је киселица; четврта је још тврђа од друге: у петој има органске материје.

V-ти: Прва је чаша неслана; друга је слатка; трећа је обична вода; четврта и пета слатке су.

VI-ти: У првој је чаши добра вода, у другој је кухала; у трећој вода има неугодан укус; четврта још гора, а пета [illegible] свим рђав.

VII-ми: Прва је чаша слана; у другој је дестилисана вода; у трећој киселица; у четвртој дестилисана вода, а пета [illegible] слана.

VIII-ми: У првој чаши има [illegible]ћа; у другој органске материје; тр[illegible] четврта неслана, у петој има соли.

IX-ти: Прва је чаша неслана, у другој је и трећој чаши тврда [illegible] четврта горчи, а пета мало реди.

X-ти: У свим је чашама вода мало слатка.

(Продуж[illegible])

мислимо на догађаје новијег доба, на расправу у пошљедњој делегацији, на пад Самарин и на коментаре неких новина које влади блиску стоје.

На у тој политици имаде циљеви и вјеровања. Па и худост има своје мјесто. Та политика значи исто то што и онај који у тежи да пропаде цјелокупну државу заједно са хрватима, а оно на словенском језику. А овај тежи идеја може бити [illegible]?

Наша влада ће тешко одговарати, што је тој опасној политици пружила руку помоћи.

Одговорност ће у толико тежа бити, што се влада не ће знати ни бранити тиме, да јасним мњењем народним није била опомињана.

Ми очекујемо од мађарске владе да ће достојно уважити ове конкретне одношаје и да ће вјешто отклонити постојеће и директно пријетеће опасности, а сада се показује у слици босанске политике потпуно компромитовање оба ова момента!

Ова политика нам заповиједа, да оставимо на страну све страначке зађевице па да се сви као један боримо против таке опасности и да свако оружје, што вам је при руци, употријебимо.

Вјековна угарског народа увјерила је државноправно поравнање од год. 1867 јер је била тог назора, да је у њему за самосталност земље и конституционализам довољно јемство, — али кад народ дође до тог увјерења, да се тај државноправни основ употребљује само као архимедова тачка, са које се наш цјелокупни опстанак даде лако из темеља пољуљати, — кад се наши најсветији интереси све више у закутак стављају према другим страним интересима и кад је све више и више јасно, да наше право самоопредјељења и наше законодавство само за то важи, да се свршена факта са девоцијом на знање узму и in usum delphini просто инартикулишу: онда ће и вјековна народа просто овај државноправни основ напустити као некористан основ и обрнути се оном догору, у ком мисли, да ће се на основу апстрактне правице и тачног права моћи са својим противницима разрачунати.

Нека то утуби влада, нека то упамте и опе тајне силе!

Шта би се даље догодило, како би се ми најпрестије и најлакше извукли из овог бесмислог суновитта, ту се разилазе мазори. Али да је политика, за коју дадосмо толика средства, крвава, шта више и најгора, коју само могли повести, то је позитивно и то чиње не може порицати.

А по свом говорник у приједлогу у[illegible] свеопштем таке политике, то га одбацује и прикајутре се Силађијином приједлогу. (Живо одобравање с лијева).

(Свршиће се.)

Рагеб-пашин програм.

Нови мисирски министар-предсједник, Рагеб паша, управо је на кедива ово писмо:

Ваше Високочанство имало је милост мене положити да саставим нови кабинет. Ја сам то учинио а моја је прва дужност сада да Вам положим начела по којима ће се у будућој своју управљати ово министарство. Мисир је у најновије вријеме у своју управу и управном и финанцијском стаању претрпио оштре измјене, из којих су проистекле разне обвезе и дужности, које влада Вашега Високочанства мора савјесно испуњавати, а за то настојавати да се изиђу закони и уредбе које ће бити јемство за солидан развитак будућнјех одношаја у земљи. Оне обвезе и дужности проистјечу из царскијех фермана, из декрета који се односе на финанцијско устројство земље, и из гарантија које су дате за управу консолидованог дуга; из учињенијех погодаба о отплати приједазног дуга, из контролне установе, из ограничења која су тачније означена у декрету којим је закон за ликвидацију уведен; из установе

вијех младих поданика прикљединава и укорјењује у срца вреника његовијех, како у старој домовини, тако и у скоро добивеном славном граду Никшићу.

Управа школе, учитељи г. Ђуро Поповић и г. Шћепан Мартиновић, за увеличати свечаност, позвали су двије најближе школе: жупску и богетићску, да учитељи узму од сваког разреда по неколико ђака, и да дођу да тако у заједници што свечаније проведу овај дан, што су ови и учинили. У вечс је варош била освијетљена и окићена тробојкама, такође горио је гас на бедему града, и на крвавијем шанцима около града. Пред школским зданјем декламовали су ђаци „Опсаду Никшића“ од В. С. Поповића, „Грахов Лаз“ од Кајанеског и друге пјесме, и одушевљеко пјевали народне химне и пјесме до пред поноћ. А јутрос у 9—10 ура била је света летурђија и благодарениј на којем су присуствовали сви грађани и оближњи сељани, уз почасти варошке чете војника. По свршеној литурђији и благодарениј пукао је са тврђаве градске 21 топ, а сваки је поздрављен са одушевљеним узвицима: „Живио!“ И живио, дај боже, дуго година, на срећу државе наше, амин! На по дана био је објед у школској дворани, а весеље је трајало до ноћи. Поводом тијем слате су честитке у свијетли двор од ђачког скупа, као и другог чиновништва.

У 24. броју Вашег листа читамо „Отворено писмо једнога Црногорца“ одавје, којега може бити и познајемо, премда нијесмо били у споразум о томе. Он пита: хоће ли се држати и гдје Омладинска Скупштина? и зашто се не би баш код нас држала? Ми једногласно поздрављамо глас нашега брата Црногорца, и захваљујемо осјетљивоме срцу његову, и сви велимо: Баш треба да се састане Омладинска скупштина, и то, управ на Ловћен! На поносити Ловћен брате! Баш крај гроба великог Срба Петра II. И зашто се не би састајали и држали Омладинску Скупштину? кад и владика рече: „На једно се боље разбирамо“. У чијој би руци стајала та благодет српске младе душе, тај руковода народни? па да је стисне, да је не буде: не било ни њега на свијету. И ту баш нека се састане Омладинска Скупштина, гдје нема параграфа 9 и 16 о зборовима и т. д. А цензор нам и јест наш стари „Драго Драговић“. Док чујемо какав ће одзив наћи глас Црногорчев, могли бисмо још коју проговорити, а до тада чекамо у добром наду, кличући: Живјела Српска Омладина!

(С. Л.) ПОДГОРИЦА, 18. Јунија. — Обично се народ подгорички побуђује на весеља, кад је то скопчано са нашом Владајућом династијом. Тако је и јучерашњом приликом рођен-дана Његове Свјетлости нашег омиљеног Престолонашљедника Данила провео у најсвечанијем весељу; зато се и латих пера да то весеље опширно очишем.

У очи дана славе би она варош са околним мјестима величанствено освијетљена, а на дан славе освануше куће и дућани окићени барјацима и тробојницама; народ пак у најсвечанијем руху, женско и мушко, велико и мало ђрвјаше к цркви, да започне светковину прво с молитвом Вишњем Богу за дуг живот и здравље свога будућег Господара.

На 9 сати, на глас звона, упути се к цркви све мјестно војинство парадним фронтом уз свирање војеног марша, за овијема такође чиновништво са отмјеним грађанством. Кад се стигло пред цркву, чиновништво и грађанство уђе у цркву, а војници стајаху пред црквом и смјерно слушаху богослужење и благодарење, које је одслужио мјестни г. прото Захарија Поповић с још два свештеника. По свршетку благодарениј ученици овд. основних школа пјеваше »Химну« уз коју топови са таборе на Рибници загрмјеше.

За тим се војска и народ упути у варош, а топови су непрестано пуцали све док сва трупа стиже пред главном мухамеданском џамијом, гдје су Мухамеданци по обреима своје вјере такође чинили благодарениј, а ђаци пред истом пјевали престолонашљедниковој химну, по свршетку које заори се у џамији и пред њом у три пута: живио!

Иза тога пошло са у рјмо-католичку цркву гдје је народ од све три вјероисповијести присуствовао литурђији и благодарениј.

Послије се све трупе поврате на »главну пјацу« гдје војска громогласно у три пута Наслиједнику пријестола црногорског заори: Живио!

Одатле грађанство старије годинама и чиновништво пође у стан г. бриг. Михаила Вушина Вучинића на честитање, гдје је г. бриг. примао честитања и почастио госте. За тим се пошло у г. В. Бећир-Бега Османгића, г. В. Марка Поповића и г. Богића Марковића гдје је пало више одушевљених здравица.

Додајем да је тај дан г. Војвода Марко М. Поповић изволио почастити пићем сву мјестну војску, а тако и позвати у свој стан све тог дана у варошу находеће се иностранце и угостити их у част славе Наслиједниковог рођен-дана.

Са задовољством осврћем се на прославу мјестне школске омладине коју је наш омиљени Наслиједник благоизволио обједом почастити, који је јуче приређен био за ученике и ученице и њихове наставнике пред школском зградом на зеленој ливади при којему је устао чашом у руци наш врли г. учитељ Бајо Брајановић и наздравио за здравље Њег. Свјетлости Престолонашљедника, те је у свом говору показао како је ово послије толико вјекова и напон славних Немањића први свечани обед, којега даје један од прејемника Немањића, као наслиједник Зете, у славу свога рођен-дана; за тим наздрави за здравље омладини, која ће кадра бити под њим као својим Господаром све оно остварити, што буде њему на дио остало.

Послије овог један од ученика IV. разреда изговори кратку али врло језгровиту здравицу Његов. Свјет. Престолонаслиједнику као срећноме будућем Господару а првом послије толико вјекова Наслиједнику Зетском.

Уз опће задовољство праћене су ове здравице многобројним усклицима живио!

Кад је наступила ноћ, приређено освјетљење на школском зданију и пред овим ужеже се, а капија је била освијетљена и окићена и око школског натписа и грба веслше цвијећем удешени вијенац уред којега бјеше написато: »На рођен-дан Престолонашљедника Црногорског. »Школска Омладина у Подгорица«, који натпис бјеше изнутра вјешто освијетљен тако да се на далеко читати могаше. Сва се варош окупи пред зданијем, мушко и женско; пјесме се ораху и игре свакојаке играху, свирке и армонике при хорењу кола, једном ријечју весељу немаше краја. Старци са задовољством посматраху гдје ослобођена младеж у кола играше, и пјесме пјеваху на један од највеселијих дана у народу. Овакво одушевљење трајаше више од по ноћи, а за тим се народ усхићен радошћу разиђе својим кућама.

Завршујући ове ретке молим Бога да скорим овакове светковине дочекају прослављати и сва наша браћа који полажу надежду у нашег узвишеног владара, његове наслиједнике и народ црногорски и отуд очекују свој спас. У то име и том надеждом кличем: да живи Престолонашљедник Црногорски млогољетно!

Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 26. Јуна.

— Њено Високочанство Књагиња са свијетлим кћерима својим које се вратише из Петрограда са наука стигли су у прошлу недјељу у најповољнијем здрављу на Цетиње. Његово Високочанство Књаз са многом одабраном господом пошли су још у суботу на вече на Његуше, гдје су преноћили и сјутра дан дочекали високе путнике. Народ многобројни и школска дјеца мушка и женска, с вијенцима и цвијећем у рукама, дочекали су љубљену Књагињу своју и свијетле кћери њене „код врбе“ вичући им одушевљено „Живјели и добро нам дошли!“

— Ове недјеље држана су у овд. реалној гимназији годишњи испити.

Књижевност.

О ЗБИРЦИ ПЈЕСМИЦА

„ЉУБАВ И ЦВИЈЕЋЕ“

г. Ј. Сундећића.

Пише Ристо Ковачић.

I.

Спјеватељ „Вршидбе“, „Косовских даворија“ и „Црногорца“, које ће импонирати докле се год узосјећа љепота љубави дома, народности и њихове слободе, наш пјесник г. Јован Сундечић сабра своје љубавне пјесмице и у једној их елегантној књижици пренесе под именом „Љубав и Цвијеће“.

Ово је прва збирка чисто еротичних пјесама — колико ја знам — у нашој књижевности, па и с тога гледишта заслужује да је проучимо, уз заслуживање јој као збирца пјесмица које људска нарав и и у старости понајрађе чита, а не само у младости живућој о љубави и по љубави лијепој.

Збирка је у два дијела: „Љубав“ и „Цвијеће“; прва дио у два низа: „Милованке“ и „Подгојке“; изашла у Дубровнику у штампарији Драг. Претнера.

Неке су пјесмице збирке печатане и прије, али не све у једном мјесту, а већи их је дио нов: дакле ово проучење нихоме не може бити сувишно. А да ли ће се похвалити што коме може бити поучно, одвиси од схваћања користи оваких поучака.

Бело ми да је неки надри-пјесник, одгојенче сјемена што по га Прерадовић у пјесми „Дубровнику“ црним зове и за доста изадка оне наше Атине право криви, покушао, не — дићи се у висину љепоте једне пјесмице збирке, јер ће бити читао Гундулића и како је Икар свршио вошћаним се својим крилима залеђевши у сунце, него — онако на просто екудити пјесмицу као некуд неестетичну и неетичну.

Кад се суди субјективно, тад је да како обично излазак само по оној нашој пословици: „Не каже баба што јој се свиђа, него што јој је мило“; не тражи се тад истина, већ нека потреба.

Истина се тражи кад се суди објективно.

Може судити објективно само дух незавођен никојом себичношћу, неузјармљен никојом страсти, могућ тражити истину у ничему не питајући чије је, милога или немилога, па је казати, кому год на корист или штету било.

Колико их се нашло који су и најљепше и најбоље слогове субјективно судећи и грдне и зле проглашили, и колико их је било који су проглашење вјеровали, јер чијесу разликовали вараве сосјаке од праве философије!

Па не само субјективним суђењем до оног се жалосног резултата долази, него и објективним ако се суди само по површини или изгледању, јер ни ова објективност не иде путем правог философирања.

Правој философији није доста изванје изгледање, него аналитичним ходом тражи унутрашњост најскровитију која све освјетљава и све веже у једнину, свему је разлог, узрок, душа; а то пак чини одобајући се мало по мало али одучно од осјећања материјалних и пењући се у осјећања идеалних, једина могућа човјечију душу на доглед хармоније, љепоте и доброте, основа естетике и етике повети.

Субјективно суђење не може да не пређе у софистизирање, а како ово зависи узмимо за примјер Атину за Сократеса и ученика му Платона. За Сократеса софистизирање изиђе најсрамотнији сој Атине на висину народног вође и господара републике, да поштењаке гони и убија што га и у блијеску оилике висине смију виђети и казати којим су га виђели и казивали док се вукао у низини свакојаког сабирања чим ће плаћати што ће га на ону висину испети и овјековјечити савремену сљепоту народну, развраћеност републике, јадност им, ништавост. А за Платх софистизирањем демократија атинска правдала је разузданост своју, аристократија своју бјесноћу, и довле жестила докле видимо у дивној Платовој сатири — идеалној му оној републици.

Субјективно суђење може зајти и у лудовање да му се и дјеца смију. Сјетимо се приповиједања како је нетко окупао да лијепи Тасов спјев „La Gerusalemme liberata“ погрди барем додањем на крај сваког стиха lo:

Canto l'armi e il capitanolo
Che il gran sepolcro liberò di Cristolo,
Molto egli oprò col senno e con la manolo...

Па и објективно суђење само по изванности, по изгледању, до колико згрјешења може навести! Петрарка, судећи овако дивни Дантеов спјев „La divina commedia“ бацио је и рекао да је баш грјехота, што је Данте најљепше своје доба, цвијет свога живота, изгубио у онаке дјетињске ситнарије (puerili bagatelle).

Сократес, „почетник аналитичког философирања у Грка“ (Cousin, Histoire générale de philosophie), не рече нигда: „Софисти лажу“, него питањима и одговарањима растварајућима саставне предмета и састављајућој их истини водећима, те аналитично, тако је њој дозазло да се софисте нијесу већ уздали сакривању свог лагања него у погубљењу овог великог просвјетитеља братских умова. А ни Сократесов ученик Плато, заслуживши својој локуцији толико да се говорило: „Кад би Бог говорио грчки, говорио би као Плато“ (Bruker, Historia critica philosophiae), не писа, да се од разузданости демократије и од бјесноће аристократије атинске већ не да начинити треће нити трпно а камо ли угодно, него изнесе своју реалну републику која је оно открила као год што је анализирање Сократесово открило лажност софиста; а што пак није свршио као учитељ, захвалити је доста и разлогу којим није онако свршио ни 17 вијекова доцније Данте са своје „Комедије“ (Cic., De republ. I, 10, 16), и разлогу којим није свршио нешто преко вијека доцније Лутер као Хус с откривења својих. — Оволиком успјеху суђења Сократесова и суђења Платова, ком се успјеху клањамо и данас, и ком ће се успјеху клањати и будућност докле год буде у здравом разуму, има се захвалити њиховом суђењу објективном и аналитичном, праве философије. Онако суђење увјерава, и не побиште га све страсти и сви њихови софизми.

Објективно аналитично суђење не допушта да се види манама што манама изиђе и да се проноси неестетичним и неетичним што је виду досежућем праве основе естетике и етике и лијепо и добро.

II.

Споменути надри-пјесник, одгојче сјемена на које Прерадовић у пјесми „Дубровнику“ стријеле баца, куди пјесмицу првог низа првог дијела збирке — Милованка — „Јутром рано“ (стр. 50). Судац мора ни површног знања естетичности и етичности пјесничких слогова, ако хоће ону пјесмицу куди како ми кажу. Што се тиче етичности пјесмице, еминентно је етична нажућ као права еротична пјесмица ово:

„Осим чувства мал не тада
Не преклади.“

Не знам која би моралист на свијету тише етичности у право еротичној пјесмици могао захтјевати а да пјесмица остане право еротичном, ако зна да је главно правило пјесништва: да цјелина одговара начину, а дјелови да одговарају цјелини начина: кад цјелина одговара начину еротичном, и дјелови имају одговарати дјелови начина еротичног; одговара ли цјелина начину другом, и дјелови имају одговарати цјелини начина онос.

Што бих ја с моје стране пјесмици »Јутром рано« замјерио било би: неизбјежна некуд развијеност исте строфе да не пуна строфу другу докле подноси ово у пјесмици:

„Осим чувства мал не тада
Не преклади“;

ал ко би могао изнијети пјесмицу којој се мане не би нашло? Лијепо је пак и лијепо оно:

„Спавала си ..... Ја ти дођем .....
Загрлим те ..... Ја пољубим .....
Ти се пренеш, погледаш ме
Ка' јасније блаже .....
Свијешћ ми се пробудила:
„Ја да ђаво нијесам?“
„...Јест“, рекох ти,
„...Ја твој ђаво:
Мој завјет ти си!“

Кад би се могло викати на пјесмицу »Јутром рано« како ми воле да вичу онај надри-пјесник милог Дубровника, стала дичних наших пјесника, тад тешко да би и једна друга пјесмица у правом низу прва дијела збирке била похваљена; ни исти »Волим тебе« (стр. 56); а где бисмо тад били?

Пјесмица »Волим тебе«, не само је естетична и етична рет есселенца, као права еротична пјесмица, него је доказ наше колико грјеше неки тер неки апрофитарајући злосретну згоду раздора што га себична народи у каквом приморју посијаше варајући жалосне слијепце да није Србин ко се махнитим Србином не назове, баш и гдје самом Српству шкоди, макар доцније и Српство и све дао за маму, нектар и амбросију богова свог егоизма“):

„Ал те волим пољубиште за то:
Срдиш ли се.“

може рећи у оиликом заносу само прави Србин, као што у пјесмици »Јутром рано« може рећи:

„Осим чувства мал не тада
Не преклади“

само досједан крајњем завршетку пјесмице »Питао сам« (стр. 51)

„Нечисто си дјевојче — чистиоет је дјеца.
Нити по мој ина — грјеха ни грјешника.“

А што се тиче других пјесмица првог низа првог дијела збирке?

Пјесмица »Неочекивана радост« (стр. 25) и пјесмица »Љубав не заборава« (стр. 29) у прав мах причињаше ми се да им почетци имају бити свршетцима, а да боље задовоље; али кад још једном прочиташ, видиш начин пјевања италијанског пјесника Витореллија, за ког је оилики пјесник колак је Парини, опет пјесник италијански, рекао: „Autore perfetto di perfetti carmi.“ (Савршени ауктор савршених пјесама).

Пјесмица пак »Нема, нема« (стр. 40), мадригала је да их је у еротичним врло мало овако добрих: ни саме мадригале Петрарков нијесу најсавршеније у форми. Задовољава укус и срце нежношћу мисли и љубави; задовољава свему што строга теорија поезије хоће у мадригали.

Виђесмо ли пак којим нам се Србином наш пјесник госп. Сундечић каже у пјесмици »Волим тебе«? Немаћемо га видимо у првом дијелу пјесмице »Три љубави«:

Ал велики и српски гојени
— Што су страсти, ми — на још нијесмо.«

Чим би Србин могао боље частити Српство? Може ли се частити Српство боље него кад речеш: »Српски гојеи не зна што сустрасти«?

Пређимо сад на други низ првог дијела збирке, на »Подгојке«.

Да како, као ни у првом низу, тако ни у другом не одговара све једнако величини ауктора; али ово имамо и у Дантеа и у Петрарке и у свих пјесника; балада пак »Џемила и Гелал-Един« (стр. 12) Тешко да би могао приговорити и најгори противник ауктора. Стих, језик, слова, цјелина, свидају да читаш као [illegible] па и на памет да научиш као дивну [illegible] чанку лијепе забаве лијепог друштва [illegible] но наслиједе оријенталне љубавне [illegible]

А кад се добро проучи »Мара [illegible] Сиротиња од Лопуда« (стр. 105)? [illegible] пјесника схваћајућег силу љубави [illegible] величини и занос те [illegible] М[illegible] хоће [illegible] у ђеру, гледаш је [illegible] се ријешити [illegible] пјесник [illegible] ђера [illegible] лика, да објективност сачу[illegible]

---

*) Не слажемо се ту [illegible] г. писцем, јер раздор, [illegible] рече, нијесу посијали „себична народи у при[illegible] карајући жалосне слијепце да није Србин ко [illegible] хвати Србином не назове“ и т. д. [illegible] добро зна се да је [illegible] и за што га је [illegible] Што се саме ове пјесмице тиче, она доиста [illegible] у нашему приморју Србина, као што [illegible] не оцјене добре речи. У. Гл. Ц.

Од другог пак дијела збирке — »Цвијеће«? Пјесмица »Дјева и босиов« и пјесмица »Дјевојка и коприва« заслужују да их се у Читанку за младиће метне; а ни у Читаници за млађића не би биле од мање користи.

Дубровачки „Slovinac“ у броју 7 ове године донио је библиографично оглашење збирке. Гдје се говори за први дио збирке, некако не иде: хоће се да госп. »Сундечић нема ни Беатриче ни Лауре за којом би тежио«, него да »саставља своју химну љубави абстрактној«; али пјесмица »Три дубови« (стр. 96) ово не правда. Ал што се тиче за дио други, »Цвијеће«, врло је добро. Занета г. Сундечић је тако дивно у свим пјесмицама погодне пјевање народно да не знамо како бисмо то читаоцу боље приказали него свјетујући да их набави и прочита.

О »Цвијећу« изразио се славни Томазео у своме „Annuario dalmatico“, да оригинал надмаши у Петрарке. У своме се опет види колико је онај славни учењак знао пјесника штовао; велим »опет«, јер имамо од прије Томазеов израз: „Sundečić ha una bell' anima e una bella fantasia“. (У Сундечића је лијена душа и лијена машта).

Објективно аналитично суђење захваља господину Сундечићу за збирку као за лијепи лијепи принос нашој књижевности.

У Котору, Јунија 1882.

Телеграми „Гласа Црногорца“.

ЛОНДОН, 21. Јуна. — У сједници од суботе, уз претреса који је трајао 32 уре, комора је усвојила закон за стегу у Ирској.

АЛЕКСАНДРИЈА, 21. Јуна. — Зулфикар, човјек који ужива повјерење кедивљево, наименован је за гувернера у Александрији.

ЛОНДОН, 22. Јуна. — Комора је проглосила прешност закона за стегу у Ирској. Услијед тога Парнелови изиђу из дворане.

ЦАРИГРАД, 23. Јуна. — Посланици ће сјутра предложити порти, у форми савјета пријатељског, да изашље војску за окупацију Мисира.

ПЕТРОГРАД, 22. Јуна. — Позориште „Аркадија“ са свијем изгорјело данас.

ПЕТРОГРАД, 24. Јуна. — Проноси се глас да је министар финанције Бунге поднио оставку и да ће на његово мјесто доћи Толстој (?). — Пограничне власти добиле су упутство да одлажају повратак одбјеглијема Чивутима.

ЦАРИГРАД, 24. Јуна. — Данас ће конференција коначно одлучити о интервенцији. Увјерава се, да је порта расположена да се опет врне на своје становиште одбијања учествовања у конференцији. (На она није до сад ни напуштала тога становишта. У. Гл. Ц.). Проносе се гласови о промјенама у министарству.

ПАРИЗ, 24. Јуна. — Фресине изјавио у комори, да министар поморства чини само најнужније припреме. Француска ће у Мисиру само онда интервенисати, када то комора одобри.

АЛЕКСАНДРИЈА, 24. Јуна. — Султан је јавио Рагеб-паши, да ће флота инглешка бомбардати Александрију, ако се с мјеста не обуставе радови на тамошњијема утврђењима, и свађује на кедива и министре одговорност за пошљедице.

ЛОНДОН, 24. Јуна. — „Тајмс“ јавља да је Сир Ј. Хикс предао Кедиву ултиматум у којем пријети да ће бомбардати утврђења, ако се радови на истијема с мјеста не обуставе. — Гледстон је изјавио да не мисли тражити кредита за ратне операције у Мисиру.

ЦАРИГРАД, 25. Јуна. — У слијед категоричног телеграма султанова обустављени радови на утврђењима око Александрије. — Конференција сагласила се јуче којим ће ријечима позвати порту да интервенише у Мисиру под одређенијема условима.

МОСКВА, 25. Јуна. — Генерал *Скобељев* напрасно умр'о.

ПАРИЗ, 25. Јуна. — Тек велике силе одобре текст позива управљеног на порту ради интервенције у Мисиру, позив ће се предати у форми колективне поте.

Књижевни огласи.

„НЕВЕН“
ЧИКА ЈОВИН ЛИСТ

донеск у своме једанајестом броју за 1882 ове чланке: 1. Јањина нагла радост, пјесма (са сликом) од чика Јове. 2. Кукцана рода, приповијетка (Свршетак). 3. Леонард, — по Брему — (са сликом) од—о—ћ. 4. Јаков-Вук, (са сликом). 5. Лијепо, мјесто, на јефтино, пјесма (са сликом) од чика Јове. 6. Пук и свилена буба. 7. Бродари на везаном чамцу, пјесма (са сликом) од чика Јове. 8. Наши разговори, од браца Мите. 9. Разнолије. 10. Даштања. 11. Рјешења даштања, из бр. 9. 12. Чика Јованна пошта. 13. Нове књиге.

Рукописи и све што се тиче уредништва, шаље се на адресу Dr. Jov. Jovanović Wien, Währingerstrasse 9. — »Невен«, Чика Јовин лист, излази два пут мјесечно на читавом табаку. Цијена је за Аустро-Угарску на читаву годину 4 фор., на пола године 2. фор. За Србију, Црну Гору и остале крајеве 10 динара или 5 фор. у банкама на читаву годину, односно 15 динара или два фор. 50 нов. на пола године, и шаље се на адресу

Штампарија А. Пајевића
У Новом Саду.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
Браће Јовановића
Изашла је свеска 40.

ОМИРОВ БОЈ ЖАБА СА МИШЕВИ.
и
ПРОДРОМОВ БОЈ МИШЕВА С МАЧКОМ.

Превод с јелинскога.
Н. — 16. н. (35 пара).

Добија се у свијема српским књижарама. — Претплата на 24 свеске ф. 3.50 (7 дин.) а поједина 18. н. (40 пара) а онда шаљемо ми о нашем трошку сваку свеску уредно. — Излази сваких 14 дана 1 св. — Новац мољемо унапријед с пошт. упутницом.

У Панчеву.

Књижара Браће Јовановића.

У потписаној књижари изашла је и може се добити преко свијех српскијех књижара:

Карта Србије
и
Српских земаља

у размјери 1:2,000.000.

Цијена једном комаду 40 новч.

Г. Г. учитељима и другим растурачима на 10 плаћених 2 примјерка бесплатно.

Биоград, 15. Маја 1882.

Књижара В. Валожића.

(3—3)

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
на
ПРИПОВИЈЕСТИ

СТЈЕПАНА МИТРОВА ЉУБИШЕ.

Издавши лане Приповијетке В. Врчевића латисмо се одмах издавања приповиједака многозаслуженог Ст. Љубише, за ког рече српски пјесник Лаза Костић: да живо вко, то је Љубиша могао испустити душу у вјери, да ће је народ у његовој књизи прихватити, те ће живјети њоме у народу докле је траје.

Ми се надамо, да ћемо српској књижевности користити овим дјелом, а да би се успомени покојниковој по могућству одужили, доносимо уз књигу и слику пишчеву са литерарном студијом о важности ових приповиједака.

Пружајући ово дјело поштов. публици, позивамо је најучтивије, а нарочито Далматинце и Бокеље, да се изволе одазвати претплатом на ремек-дјело љубимца далматинског, покојног Ст. М. Љубише.

Рок претплати траје до Петрова-дне. Скупљачи претплате добијају на 8 књига 1 на дар.

Цијена је књизи ф. **1.20** или **2** дин **70** пара.

За Аустро-Угарску разаслаће се књига с платом у наточ (per Nachnahme); за поједине књиге пак молимо новац у напријед пошт. упутницом јер би иначе предбројнике поштарина врло скупо стала. Из Србије и Црне Горе молимо такође новац у напријед, пошто тамо не постоји установа плате у наточ.

У Панчеву, 30. Маја 1882.

Књижара Браће Јовановића.

(2—3)

Бр. 128.

ОБЈАВА.

Кућа покојнога Митрополита постојећа у варошци Цетињу између кућа с једне стране здања Основне Школе, а с друге стране куће Митра Перишића, продаје се по наредби Великог Суда јавној продаји од данас до 31. мјесеца Јулија текуће године.

Ко је вољан горепоменуту кућу купити, нека се са понудом колико за исту даје, обрати варошкој управи, а иста ће кућа бити уступљена ономе лицу, које до горе означеног рока за исту кућу највишу суму дало буде.

Услов је куповине за готов новац.

Цетиње, 25. Јунија 1882.

из КАНЦЕЛАРИЈЕ
(1—3) ВАРОШКЕ УПРАВЕ.

Позив на претплату
на
„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Многим нашијем претплатницима истјече полугодишња претплата крајем овога мјесеца.

С тога позивамо учтиво њих и све пријатеље нашега листа, који су ради и у идућој половини године овај лист држати, да нам за времена лошљу претплату, да им не би, због касно стигле претплате, који лист од нове четврти изостао.

Цијена је »Гласу Црногорца«:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину . . . . 6 фор. а. вр.
На по године . . 3 » »
На три мјесеца . . 1 » 50 н.

За све друге земље у **Јевропи Америци**:

На годину . . . . 20 франака.
На по године . . 10 »
На три мјесеца . . 5 »

Претплатници из **Аустро-Угарске** (и **Босне и Херцеговине**) нека шаљу своју претплату поштанском упутницом г. Петра Рамадановића у Котору. Нарочито се умољавају претплатници из Босне и Херцеговине, да не шаљу новце непосредно овамо у запећаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упутницом, која је сад и за Босну и Херцеговину уведена.

Претплату из Србије на наш лист прима само књижара Велимира Валожића у Биограду. С тога нека се тамошњи наши претплатници изволе за времена с претплатом обратити на ту књижару.

Претплатници с другијех страна нека шаљу своју претплату у **плаћеном писму** на: »Управу »Гласа Црногорца« на Цетиње«.

Цетиње, 12. Јуна 1882.

УПРАВА
ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

ПОШТАРСКИ
ЉЕТНИ РАСПОРЕД
поласка и доласка поште.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Котор у недјељу: предавање до 10 и по ура у јутро; у уторник: предавање до 10 и по ура у јутро; у четвртак: предавање до 10 и по ура у јутро; у суботу: предавање до 10 и по ура у јутро.

Долази из Котора, у уторник: раздавање у 2 уре по по дне; у сриједу: раздавање у 2 уре по по дне; у четвртак: раздавање у 2 уре по по дне; у петак: раздавање у 6 ура по по дне, ако пароброд стигне на вријеме у Котор.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња за Котор у уторник, предавање у понедјељник до 4 уре по подне.

Долази из Котора у сриједу, раздавање у 3 уре по по дне.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Рријеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улциња у понедјељник, сриједу и суботу, предавање до 11 ура у уторник.

Долази с Ријеке, из Бара, с Даниловграда, из Никшића, из Подгорице и из Улциња у уторник, четвртак и недјељу, раздавање у 10 ура у јутро, ако поште стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази за Ријеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улциња у сриједу, предавање у уторник до 4 уре по по дне.

Долази у уторник, раздавање у 10 ура пред по дне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 9 ура до 12 у јутро и од 2 до 4 по по дне.

Цетиње, 1. Марта 1882.

Управитељство
Кн. црногорске поште.

ТЕЧАЈ БЕЧКЕ БОРЗЕ.

Од 26. Јуна 1882.

Државни дуг у сребру .	7720.
» » » банкама .	7801.
Златна рента	9555.
Лозови од 1860 . . .	11325.
Банчине акције	825.
Кредит	32780.
Лондон	12050.
Ц. кр. цекин	567.
Наполеон	958
Државна марка . . .	5890.

Народна привреда.

ТРИЈЕШЋЕ, 20. Јуна. — Разна роба на нашем тржишту имала је ове недјеље слиједеће цијене:

		од ф.	од н.	до ф.	до н.
Восак прамерски и утвр. за 100 кил.		—	—	—	—
Кафа торторико	»	86	—	95	—
С. Домињго	»	56	—	60	—
Рио према врсти.	»	37	—	62	—
Цукар аустријски	»	36	75	35	75
тучени	»	33	75	35	75
Цвијеће граве бухаче	»	40	—	70	—
Тамјан	»	32	—	45	—
Нараче скрињица	»	6	—	—	—
Карубе пуљешке, за 100 кил.		7	50	—	—
левантинске	»	6	25	—	—
далматинске	»	—	—	—	—
Смокве Каламата	»	17	—	18	—
пуљешке	»	—	—	—	—
Лимуни скрињица	»	5	—	8	—
Бадеми или мандуле пуљ.	»	80	—	84	—
далматинске	»	—	—	—	—
Лješници	»	25	—	26	—
Шљиве	»	21	50	22	—
пшеница руска	»	10	90	11	25
угарска	»	—	—	—	—
галачка	»	—	—	—	—
Кукуруз (рументиц) руска	»	7	75	8	—
угарски	»	10	—	10	25
Раж	»	8	—	8	50
Јечам	»	—	—	—	—
Зоб угарска	»	8	—	8	50
арбанска	»	—	—		—
Пасуљ (фажол) према врсти робе	»	11	—	12	50
Боб	»	—	—	—	—
Леће	»	—	—	—	—
Ориж талијански	»	13	75	21	—
инглешки (кинајски)	»	12		13	50
Вуна босанска	»	108	—	115	—
морејска	»	118	—	125	—
арбанска	»	122	—	—	—
истарска		—	—	—	—
Штице ковушке јеловице	»	47	—	90	—
штајерске	»	42	—	69	—
Греде	»	10	80	11	40
буквице	»	7	—	12	—
Уље итал. ниже врсте	»	—	—	—	—
» најбоље	»	50	—	62	—
» средње врсте	»	—	—	—	—
далматинско	»	40	—	42	—
истарско	»	41	—	—	—
Камено уље у барилу	»	9	20	9	30
у кашетама	»	12	—	12	25
Коже стројеве	»	145	—	175	—
суве воловије	»	47	—	53	—
далм. нет. и бос.	»	80	—	108	—
јагњеће за 100 ком.		85	—	110	—
далматинске	»	70	—	165	—
козје за 1 кил.		—	56	—	70
вунене слане	»	—	50	—	60
суве	»	—	55	—	70
зечје за 100 комада, у сребру		34	—	42	—
Бакалар за 100 кил.		35	—	40	—
Сарделе 1 барво		13	—	25	—
Витриол модри за 100 кил.		26	—	27	—
зелени	»	—	—	—	—
Масло	»	70	—	100	
Лој далматински	»	43	—		
Сало	»	70	—		
Маст (сало растопљено)	»	—	—		—
Сланина	»	71	50		—
Ракија етолитар (100 литара)		—	—	—	—
Галењи истарски за 100 кил.		22		24	—
Руј	»	9		—	—
» истарски	»	—	—	—	—
» далматински		7	50	8	—
Лишће од ловорике	»	14	—	14	25
Винске струготине (Grispia)					—
сплоћ	»	25	—	50	—
Мед	»	24	—	30	—
Лумбер (шабучице од ловорике)		11	—	11	50
Пакал барво од 100 комада		—	—	—	—
Пуње (штраце) за 100 кил.		2	—	18	—
Катрам далматински	»	14	—	16	—
Сумпор у праху	»	7	50	8	50

Уредник и издавалац Божо Новаковић

Државна штампарија.